

Παράρτημα: Βασικά πορίσματα της έκθεσης της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) για την κατάσταση του ασύλου στην Ευρωπαϊκή Ένωση για το έτος 2014

Εισαγωγή

Η ετήσια έκθεση της EASO για το 2014 παρέχει μια πλήρη επισκόπηση του αριθμού και της φύσης των αιτήσεων διεθνούς προστασίας και στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ καθώς και στη Νορβηγία και την Ελβετία (απο εδώ και στο εξής θα αναφέρεται ως ΕΕ+). Εξετάζει τις τάσεις στον τομέα του ασύλου, συμπεριλαμβανομένων των βασικών προκλήσεων και των μέτρων αντιμετώπισης κατά τη διάρκεια του έτους, τις βασικές θεσμικές και νομικές εξελίξεις και παρέχει μια επισκόπηση της πρακτικής λειτουργίας του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου (ΚΕΣΑ). Τα δεδομένα παρέχονται από τα κράτη μέλη, την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR), την κοινωνία των πολιτών, τους ειδικούς πληροφόρησης και τους εμπειρογνώμονες.

Βασικά σημεία της έκθεσης

- Το 2014 υποβλήθηκαν περισσότερες από 660.000 αιτήσεις διεθνούς προστασίας στην ΕΕ+, ο μεγαλύτερος αριθμός από την έναρξη της συλλογής δεδομένων σε επίπεδο ΕΕ, το 2008.
- Οι περισσότερες αιτήσεις ασύλου καταγράφηκαν από πολίτες της Συρίας, των χωρών των δυτικών Βαλκανίων συνολικά και της Ερυθραίας. Οι κύριες χώρες υποδοχής ήταν η Γερμανία, η Σουηδία, η Ιταλία, η Γαλλία και η Ουγγαρία.
- Στα τέλη του 2014, περισσότεροι από 500.000¹ αιτούντες ανέμεναν την απόφαση σχετικά με την αίτηση ασύλου τους στην ΕΕ+· ο όγκος των εκκρεμών αιτήσεων αυξήθηκε κατά (+) 37% σε σχέση με το 2013.
- Η τρέχουσα κρίση στη Συρία έθεσε μια βασική πρόκληση για την ΕΕ+ το 2014, καθώς ο αριθμός των αιτήσεων των Σύριων υπερέβη τις 128.000. Λόγω αυτού του γεγονότος θεσπίστηκαν ειδικά μέτρα για την επανεγκατάσταση και την εισδοχή για ανθρωπιστικούς λόγους.
- Το Αφγανιστάν παρέμεινε μία από τις κύριες χώρες καταγωγής των αιτούντων το τελευταίο έτος· οι 42.745 αιτήσεις για το 2014 αντιστοιχούν σε αύξηση 53% σε σχέση με το 2013. Παρουσίασε επίσης το μεγαλύτερο ποσοστό ασυνόδευτων ανηλίκων που αιτήθηκαν άσυλο στην ΕΕ+ (6,155).
- Ο αριθμός των αιτήσεων από πολίτες των χωρών των δυτικών Βαλκανίων ανέρχεται σε 110.000 με σημαντικό ποσοστό από τη Σερβία και το Κοσσυφοπέδιο.
- Ο αριθμός των αιτούντων από την Ουκρανία ανέρχεται σε 14.000, 13 φορές μεγαλύτερος σε σχέση με το 2013.
- Το 2014 σηματοδότησε την ίδρυση του επταετούς Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (AMIF) με προϋπολογισμό 3.137 δισεκατομμυρίων ευρώ για την υποστήριξη έργων στα κράτη μέλη.

Σημαντικές εξελίξεις το 2014

Κρίση στη Μεσόγειο

Η πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου και η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών κυριάρχησαν στον πολιτικό διάλογο το 2014, καθώς παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση στις αφίξεις διά θαλάσσης, που συχνά οδηγούν σε τραγικές απώλειες ανθρώπινων ζωών στη Μεσόγειο. Επιδίωξη της ειδικής ομάδας

¹ Ο αριθμός αυτός περιλαμβάνει προσφυγές

«Μεσόγειος» αποτέλεσε η διερεύνηση της βασικής αιτίας του προβλήματος και η εξεύρεση λύσεων για την αντιμετώπισή του. Σημαντική έμφαση δόθηκε στο αρχικό στάδιο της διαδικασίας ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας υποβολής αίτησης και καταγραφής, όπου σημαντικές προκλήσεις παραμένουν, ιδίως στις χώρες της ΕΕ+ που αντιμετωπίζουν σημαντικές ή/και αιφνίδιες αυξήσεις στις αφίξεις.

Εγκαταστάσεις υποδοχής

Η αύξηση στις αιτήσεις ασύλου το 2014 οδήγησε σε ελλείψεις καταλυμάτων σε πολλές χώρες, τονίζοντας την ανάγκη για μεγαλύτερη ευελιξία σε σχέση με τις εγκαταστάσεις υποδοχής. Τα κράτη μέλη ανταποκρίθηκαν δημιουργώντας νέες εγκαταστάσεις, καθώς και εγκαταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Σε αυτό το πλαίσιο, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) διευκρίνισε ότι τα οικονομικά βοηθήματα που χορηγούνται στους αιτούντες θα πρέπει να τους παρέχουν τη δυνατότητα ενοικίασης ιδιωτικών καταλυμάτων, εφόσον είναι απαραίτητο. Πολλές χώρες της ΕΕ+ αποφάσισαν να διευρύνουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, προκειμένου οι αιτούντες να αποκτήσουν μεγαλύτερο επίπεδο αυτάρκειας. Οι πολιτικές κράτησης επανεξετάστηκαν σε πολλά κράτη μέλη με σαφή τάση προς την εισαγωγή εναλλακτικών μέτρων αντί της κράτησης.

Ανάπτυξη εθνικών συστημάτων ασύλου

Λαμβάνοντας υπόψη την αύξηση των αιτήσεων και τις εκκρεμείς υποθέσεις, πολλές χώρες της ΕΕ+ αναδιάρθρωσαν τις υπηρεσίες ασύλου τους, προσλαμβάνοντας επιπλέον προσωπικό και αναδιοργανώνοντας τις αρμοδιότητες και τους πόρους. Πολυάριθμα μέτρα τέθηκαν σε εφαρμογή για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και την αντίδραση στις αναδυόμενες πιέσεις με ευέλικτο τρόπο. Σε αυτά περιλαμβάνονται: ο καθορισμός σχεδίων έκτακτης ανάγκης, η χρήση ειδικών διαδικασιών για την ταχύτερη λήψη αποφάσεων, η αναθεώρηση των εθνικών καταλόγων ασφαλών χωρών καταγωγής, η ιεράρχηση ορισμένων κατηγοριών υποθέσεων ασύλου και οι νέες τεχνολογικές λύσεις.

Υποστήριξη από την EASO

Η EASO εξακολούθησε να παρέχει επιχειρησιακή υποστήριξη στην Ελλάδα, την Ιταλία, τη Βουλγαρία και την Κύπρο και εφάρμοσε επιτυχώς πιλοτικά έργα από κοινού επεξεργασίας, τα οποία καταδεικνύουν την καταλληλότητα της ανάπτυξης ομάδων υποστήριξης από κοινού επεξεργασίας στα κράτη μέλη, καθώς και ένα έργο σε συνεργασία με τη Μάλτα και την Ιταλία για τη διευκόλυνση των παράτυπων μεταναστών. Περισσότεροι από 2.800 υπεύθυνοι ασύλου και υποδοχής εκπαιδεύτηκαν από την EASO. Επιπλέον, η EASO οργάνωσε δραστηριότητες εξωτερικής διάστασης με ορισμένα κράτη, μεταξύ των οποίων η Τουρκία, η Σερβία, η Ιορδανία, το Μαρόκο και η Τυνησία. Παράλληλα, η EASO καθιέρωσε νέα συστήματα συλλογής στατιστικών δεδομένων στο πλαίσιο του συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης και ετοιμότητας (EPS), τα οποία δέχονται συνεισφορά από όλα τα κράτη της ΕΕ+ σε μηνιαία βάση, εμπλουτίζοντας τα διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat. Στην ετήσια έκθεση περιλαμβάνεται βελτιωμένη ανάλυση που βασίζεται σε αυτά τα νέα δεδομένα.

Νομικά ζητήματα

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) αποφάνθηκε σχετικά με σημαντικές πτυχές της επικουρικής προστασίας (κυρίως σε σχέση με την έννοια της εσωτερικής ένοπλης σύρραξης και τις περιπτώσεις σοβαρών ιατρικών παθήσεων) και διευκρίνισε τον τρόπο με τον οποίο οι εθνικές αρχές θα πρέπει να αξιολογούν την αξιοπιστία του δηλωθέντος σεξουαλικού προσανατολισμού των αιτούντων άσυλο. Τα εθνικά δικαστήρια ανέλυσαν ορισμένες βασικές έννοιες που σχετίζονται με το άσυλο, όπως τις διώξεις για θρησκευτικούς λόγους και τη χρήση διαφόρων μορφών προστασίας (καθεστώς πρόσφυγα και επικουρική προστασία) με βάση τις ιδιαίτερες συνθήκες της κάθε περίπτωσης.

Ευπαθείς ομάδες

Περισσότεροι από 24.000 ασυνόδευτοι ανήλικοι υπέβαλαν αίτηση για διεθνή προστασία το τελευταίο έτος. Οι χώρες της ΕΕ+ δεσμεύτηκαν να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα των ευάλωτων ομάδων, όπως των ασυνόδευτων ανηλίκων, των ατόμων με αναπηρία, των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, βίας και βασανισμού, καθώς και να προσφέρουν εξειδικευμένες υπηρεσίες κατά τη διαδικασία ασύλου για την αντιμετώπιση των αναγκών τους.

Βελτιωμένες υπηρεσίες

Σύμφωνα με τις πρόσφατες αλλαγές στη δέσμη νομοθεσίας για το άσυλο στην ΕΕ, πολλές χώρες της ΕΕ+ αναθεώρησαν τις πολιτικές τους σχετικά με τη νομική συνδρομή, τις πληροφορίες και την ερμηνεία για τη

βελτίωση του επιπέδου των εν λόγω υπηρεσιών. Αυτοί οι τομείς αντιμετώπισαν μια μεγάλη πρόκληση το 2014, ιδίως από την άποψη της αυξημένης ζήτησης και της συχνά περιορισμένης δεξαμενής εξειδικευμένων πόρων.

Όροι συγκρισιμότητας

Τα διάφορα κράτη μέλη λαμβάνουν σημαντικά διαφορετικές ροές αιτούντων και για διαφορετικούς λόγους. Το κεφάλαιο της έκθεσης σχετικά με τους όρους συγκρισιμότητας επισημαίνει ότι παράγοντες όπως η παρουσία διασποράς, το ποσοστό αναγνώρισης, οι ιστορικοί και γλωσσικοί δεσμοί, οι παροχές που προσφέρονται από τα κράτη μέλη και οι χρόνοι επεξεργασίας ενδέχεται να επηρεάζουν την απόφαση των αιτούντων άσυλο να επιλέξουν συγκεκριμένους προορισμούς σε σχέση με άλλους, αλλά και ότι κανείς δεν μπορεί να εξεταστεί μεμονωμένα.

Στρατηγική για το μέλλον

Με βάση τη συζήτηση το 2014, η ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για τη μετανάστευση», που εκδόθηκε τον Μάιο 2015, σκιαγραφεί τις νέες κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής πολιτικής για το άσυλο. Προτάθηκε άμεση δράση για τη διάσωση ανθρώπινων ζώων στη θάλασσα, την καταπολέμηση των εγκληματικών δικτύων διακίνησης, την απόκριση στους υψηλούς όγκους αφίξεων εντός της ΕΕ με δραστηριότητες μετεγκατάστασης και την ανάπτυξη μιας κοινής προσέγγισης για την επανεγκατάσταση. Η EASO θα διαδραματίσει βασικό ρόλο σε μια σειρά από αυτά τα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων στον τομέα της από κοινού επεξεργασίας των αιτήσεων ασύλου, της καταπολέμησης των δικτύων διακίνησης, της μετεγκατάστασης, της επανεγκατάστασης και της υποδοχής.